

WSPOMNIENIE O ŚP. PROF. DR. HAB. ANDRZEJU WÓJCIKU
(1926 – 2009)
ODCZYTANE PODCZAS ŻAŁOBNEGO POSIEDZENIA
SENATU UAM W DNIU 27 KWIETNIA 2009 R.

Magnificencjo, Wielce Szanowny Panie Rektorze!
Czcigodne Audytorium!

18 lutego 2009 r. odbył się na Junikowie pogrzeb zmarłego nagle 9 lutego profesora dra habilitowanego Andrzeja Wójcika, długoletniego pracownika Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Profesor urodził się 17 czerwca 1926 r. w Babicach, koło Oświęcimia, jako syn Władysława, urzędnika, i Marii z Hałacińskich, która zajmowała się domem i wychowaniem synów Andrzeja i Bogdana.

Do wybuchu drugiej wojny światowej ukończył w Gostyniu, dokąd rodzina się przeniosła, szkołę podstawową i I klasę Gimnazjum Ziemi Gostyńskiej. Była to dobra szkoła średnia, żyjąca narodowymi tradycjami tego miasta, a dokładniej Kasyna Gostyńskiego, w którym w czasach pruskiego zaboru organizowano dla polskich rzemieślników i robotników, cieszące się wielkim zainteresowaniem, odczyty o dziejach ojczystych i o polskiej literaturze. Osobliwością była wczesna pora zajęć, bo o piątej rano (!), jeszcze przed rozpoczęciem pracy.

W Gostyniu 22 i 23 października 1939 r. Niemcy rozstrzelali publicznie 30 znaczniejszych obywateli tego miasta. Fakt ten wstrząsnął rodziną Wójcików, zwłaszcza że ojciec rodziny zmuszony był oglądać tę masakrę. Rodzinę Wójcików wysiedlono 8 grudnia 1939 r. do tzw. Generalnej Guberni i osadzono w pow. Rawa Mazowiecka. A. Wójcik został robotnikiem rolnym. W połowie 1943 r. przeniósł się do Krakowa, gdzie pracował jako laborant w Institut für Fleckfieber und Virusforschung. Na tajnych kompletach opanował materiał szkoły średniej. W lipcu 1945 r. zdał maturę w krakowskim liceum im. Wandy. Od jesieni 1945 r. do połowy 1949 r. studiował filologię klasyczną i dodatkowo polonistykę na Uniwersytecie Poznańskim. Jego nauczycielami byli profesorowie: Józef Dziech, Witold Klinger, Jan

Sajdak, Wiktor Steffen, Franciszek Dubas, dr Jan Stahr i wybitny polonista prof. Roman Pollak.

Magistra filozofii w zakresie filologii klasycznej uzyskał 30 czerwca 1949 r. na podstawie napisanej po łacinie pracy „Quatenus Catullus differat ab Horatio”, pod kierunkiem prof. J. Dziecha. Od 1 października 1949 do 31 sierpnia 1951 był młodszym asystentem w Katedrze Filologii Klasycznej UP.

W święto Bożego Narodzenia 1950 r. ożenił się z Zofią Tomaszewską, filologiem klasycznym, z którą miał 4 dzieci: Marię – mgr filologii angielskiej, Ewę – mgr filologii klasycznej, Michała – mgr. ekonomii i Antoniego – profesora fizyki w UAM. Żona Zofia zmarła w 1982 r.

Dziewięć miesięcy po zawarciu małżeństwa stracił pracę z powodu wprowadzenia określonych, 3-letnich studiów filologicznych i likwidacji filologii romańskiej, angielskiej i klasycznej na wielu polskich uczelniach, w tym w Poznaniu. Klasykę można było studiować jedynie w Krakowie, Warszawie oraz Wrocławiu. Reszty zniszczenia dokonali robotnicy, gdy ze świetnie wyposażoną biblioteką obszli się „jak Odys ze zdobytą Troją”. W kilku godzinach przenieśli oni te przebogate zbiory i wrzucili bezładnie do magazynów w Collegium Philosophicum przy ul. Matejki.

Filologia klasyczna przestała na Uniwersytecie Poznańskim istnieć – nie stało studentów, profesorowie zostali lektorami, dra A. Wójcika zwolniono. Pracę znalazł na jesieni 1951 r. w Gorzowie Wielkopolskim, w Diecezjalnym Niższym Seminarium Duchownym, gdzie uczył języków klasycznych. Po latach dawni uczniowie przypomnieli postać swego lubianego nauczyciela w „Nadwarciańskim Roczniku Historyczno-Archiwalnym”, wydawanym w Gorzowie.

Po 4 latach, jesienią 1955 r. skończyły się dalekie dojazdy, kiedy został lektorem języków klasycznych w Studium Języków Obcych UAM. 1 października 1956 r. Andrzej Wójcik przeszedł do Katedry Filologii Klasycznej UAM na stanowisko starszego wykładowcy.

W grudniu 1956 r. rozpoczęła się nasza harmonijna, przeszło 40-letnia współpraca. Jesienią 1957 r. odżyły klasyczne studia. Po pewnym czasie kierownictwo objął prof. dr hab. Wiktor Steffen, wybitny hellenista. Asystenci, A. Wójcik i piszący te słowa, prowadzili ćwiczenia, byli bibliotekarzami, sekretarzami w Katedrze, i to w wielogodzinnym wymiarze godzin. Miesiącami porządkowaliśmy ten nie dający się przebrać księgozbiór, zresztą, co gorsza, kilkakrotnie przenoszony z miejsca na miejsce. Te wielogodzinne zajęcia były zaprzeczeniem ogólnie przyjmowanej prawdy, że czas terażniejszy, zresztą tylko on, do nas należy. Tymczasem on wcale nie był naszą własnością. Na własną pracę, mającą doskonalić nasze filologiczne umiejętności, pozostawała, jak nam powiedziano, noc.

Szczególny kontekst nocy przywołał kiedyś pewien uczony rabin, stawiając swym uczniom niby proste pytanie: „Kiedy kończy się noc, a zaczy-

na dzień?”. Odpowiedź jednego z nich, że „wtedy, kiedy odróżnić mogą dom od rosnącego drzewa”, nie zadowoliła uczonego. Powiedział on wówczas tak: „Noc kończy się, a nastaje dzionek wtedy, kiedy możesz dojrzeć człowieka i kiedy odkrywasz w nim coś więcej, a mianowicie twarz twego brata lub siostry”.

Andrzej Wójcik każdego dnia widział twarz bliźniego. Był koleżeński, prostolinijny, wewnętrznie bogaty, pogodny, potrafił być pokorny. A pokora łagodzi nieporozumienia. I takim okazał się przez 52 lata niezmałocnej niczym przyjaźni.

31 maja 1962 r. uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie filologii klasycznej na podstawie rozprawy „Kształtowanie się legendy Katona Starszego w starożytności”, pisanej pod kierunkiem prof. dra J. Wikarjaka. Od 1 września 1962 do 3 stycznia 1979 r. był adiunktem, zaś od 1 lutego 1979 r. docentem. Podstawę kolokwium habilitacyjnego z 6 października 1977 r. stanowiła rozprawa *Problematyka literacka w twórczości Horacego*. Tytuł profesora nadzwyczajnego uzyskał 31 marca 1988 r. na podstawie książki *Talent i sztuka. Rzecz o poezji Horacego* oraz na podstawie dotychczasowego dorobku.

Przedmiotem badań naukowych prof. Andrzeja Wójcika były:

a) leksykografia grecka. Pod kierunkiem prof. Z. Abramowiczówny przygotował wraz z 5-osobowym zespołem wydanie pierwszego naukowego *Słownika grecko-polskiego*;

b) geneza i społeczne uwarunkowanie legendy Marka Porcjusza Katona (234-149 przed Chr.), obrońcy starorzymskiej tradycji przed rzecznikami fillhellenizmu (m.in. przed Scypionami);

c) zasadniczym przedmiotem jego zainteresowań była poezja, w której wnikliwie poszukiwał Piękną i Dobrą, wierząc za C.K. Norwidem, iż „z rzeczy świata tego zostaną tylko dwie, dwie tylko – Poezja i Dobroć... i więcej nic”. Był subtelnym interpretatorem poezji augustowskiej, ukazującym ukryty sens poetyckiego posłania. Badał twórczość Wergiliusza, Tibulla, Katulla, Propertjusza, Owidiusza (jemu poświęcił u schyłku życia książkę *Owidiusz. Poezje nad Morza Czarnego*). Szczególnie lubił Horacego, rzecznika tęsknoty za arkadyjską szczęśliwością, u którego dostrzegał zalety małej formy literackiej, jaką jest pełna wdzięku jego liryka.

Wydał cztery piękne, mądre i potrzebne książki oraz szereg artykułów i recenzji. Każda z Jego książek to *ktēma eis aei*, taki „podarek na zawsze”.

Wykształcił 17 magistrów i 1 doktora.

Kompetencje naukowe Profesora cieszyły się uznaniem polskich gremiów. Stąd członkostwo w Komitecie Naukowym o Kulturze Antycznej PAN w Warszawie i w Komisji Filologicznej PTPN, stąd nagrody Ministra Nauki i Rektora UAM, Złoty Krzyż Zasługi (1974), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1983), Medal Komisji Edukacji Narodowej (1992).

Profesor Wójcik był świetnym dydaktykiem. Uznanie cieszyły się Jego głoszone piękną polszczyzną wykłady, metodycznie prowadzone seminaria, proseminaria oraz wykłady kursowe z antycznej literatury dla polonistów. Wygłaszał referaty na Walnych Zgromadzeniach PTF i na posiedzeniach Koła Poznańskiego PTF. Prowadził zajęcia na Kursach Doskonalenia Nauczycieli (Kraków, Toruń). Był członkiem Komitetu Głównego Olimpiady Języka Łacińskiego (1982-1992). Kierował Zakładem Latynistyki (1981-1996), był sekretarzem redakcji czasopisma naukowego „Eos” (1969-1978), następnie współredagował wraz z S. Dworackim to czasopismo w latach 1987-1991. Był także współredaktorem naszego czasopisma „Symbolae Philologorum Posnaniensium” w latach 1985-1996.

Po przejściu na emeryturę w 1996 r. był dalej twórczy i służył swoją ugruntowaną wiedzą.

9 lutego 2009 r. zgasło nagle to dobrze spełnione życie, zwrócone ku Rodzinie, Polsce, ku świetnie realizowanej dydaktyce i naukowym badaniom.

Bóg, Pan wszystkich wieków, któremu ufał i któremu jako chrześcijanin i Polak pozostał zawsze wierny, oszczędził Mu cierpień i zesłał lekki zgon. U kresu swych dni mógł powtórzyć za Apostołem narodów (2 List do Tymoteusza 4,7-8): „w dobrych zawodach wystąpiłem, bieg ukończyłem, wiary ustrzegłem. Na ostatek odłożono dla mnie wieniec sprawiedliwości, który mi w owym dniu odda Pan, sprawiedliwy sędzia, a nie tylko mnie, ale wszystkim, którzy umiłowali pojawienie się Jego”.

W tym wspomnieniu odwołałem się do faktów, a także do wdzięcznej pamięci, o której nikt poza św. Augustynem nie napisał piękniej i mądrzej, że jest istotą, rdzeniem świadomości, że jest siłą życia w człowieku śmiertelnym, rozumnym i czującym, bo bez niej ludzie umierają lub marnieją.

Dziękuję Państwu za uwagę.

Kazimierz Liman

SPIS PRAC NAUKOWYCH
PROF. DR. HAB. ANDRZEJA WÓJCIKA
1958 – 2009

1. Udział w pięcioosobowym zespole redakcyjnym czterotomowego *Słownika grecko-polskiego* pod red. Z. Abramowiczówny, Warszawa 1958–1965.
2. [rec.] Jan Kochanowski, *Elegii ksiąg czworo*, przeł. L. Staff, Warszawa 1955, *Eos* L, 1959 – 1960, s. 233-236.
3. [rec.] Dietmar Kienast, *Cato der Zensor. Seine Persönlichkeit und seine Zeit*, Heidelberg 1954, „Roczniki Historyczne” XXVI, 1960, s. 301-303.
4. *Cato Censorius w anegdocie*, „Filomata” 167, 1963, s. 375-381.
5. *Spoleczne podłoże legendy o antagonizmie między Katonem Starszym a Scypionem*, „Eos” LIII 1963, z. 2, s. 341-354.
6. *Romanae fidicen lyrae*, „Filomata” 167, 1963, s. 345-353.
7. *U początków rzymskiej tradycji kulturalnej*, „Filomata” 175, 1964, s. 257-265.
8. *Czyn trybuna wojkowego Quintusa Caeciliusa*, „Filomata” 181, 1964, s. 76-87.
9. *Virtus Catonis – legenda i autolegenda Katona Starszego*, „Eos” LV, 1965, z. 2, s. 296-309.
10. *Horacjański bohater liryczny*, „Meander” 21, 1966, s. 469-480.
11. *Stoicki paradoks o wolności i krytyka własna poety*, „Filomata” 194, 1966, s. 217-230.
12. *Wergiliuszowa koncepcja nieszczęśliwej miłości w trzech eklogach: II, VIII i X*, „Eos” LVIII, 1969 – 1970, z. 1, s. 83-98.
13. *Rola elementów bukolicznych w IV eklodze Wergiliusza*, „Meander” 25, 1970, s. 157-172.
14. *Przydomek Katona Starszego*, „Eos” LIX, 1971, z. 2, s. 309-323.
15. *De nominum, quae ad geographiam et historiam spectant, in „Epodis” Horatianis adhibitorum munere litterario*, „Symbolae Philologorum Posnaniensium” 1, 1973, s. 97-113.
16. *Sollemne in honorem professoris doctoris Steffen Posnaniae celebratum*, „Meander” 29, 1974, s. 3-6.
17. *Niektóre literackie walory Horacego „Listu do Pizonów”*, „Eos” LXII, 1974, z. 2, s. 281-295.
18. *Niewdzięczni odbiorcy źle rozumianego poety. Uwagi do Horacego Epist. I 19*, „Eos” LXIII, 1975, z. 2, s. 303-315.

19. [rec.] *Tylko do najlepszych. Horacy, Pieśni*, przeł. S. Gołębiowski, Warszawa 1972, ss. 486; *Horacy, Do Leukonoe. Dwadzieścia dwie ody*, przeł. A. Ważyk, Warszawa 1973, ss. XV +63, „Nurt” 7, 1975, s. 34-35.
20. *Problematyka teoretycznoliteracka w Horacego „Liście do Pizonów” na tle współczesnego literaturoznawstwa. Zagadnienia wybrane*, „Eos” LXIV, 1976, z. 2, s. 187-197.
21. *Horacy o poezji prawdziwej*, „Eos” LXV, 1977, z. 1, s. 117-130.
22. *Problematyka literacka w twórczości Horacego*, Poznań 1978, ss. 156.
23. *Funkcja imion Muz w pieśniach Horacego*, „Meander” 34, 1979, z. 2, s. 93-105.
24. *Horacego „List do Florusa” (Hor. Epist. II 2)*, „Eos” LXIX, 1981, z. 2, s. 93-105.
25. [rec.] *Horaz, Satiren und Episteln, auf der Grundlage der Übersetzung von J.K. Schönberger lateinisch und deutsch von Otto Schönberger*, Berlin 1976, ss. 349, „Eos” LXVI, 1978, z. 2, s. 335-338.
26. *Dwie Horacjańskie epody aktyjskie (Hor. Epod. I i 9)*, „Symbolae Philologorum Posnaniensium” VI, 1983, s. 133-153.
27. *Talent i sztuka. Rzecz o poezji Horacego*, Wrocław 1986, ss. 384.
28. *Małe formy poetyckie w świadomości literackiej poetów Wergiliusza i Horacego*, „Eos” LXXIV, 1986, z. 2, s. 229-243.
29. [rec.] *Egil Kraggerud, Horaz und Actium. Studien zu den politischen Epoden*, „Symbolae Osloenses”, Fasc. Supplet. XXVI, Oslo 1984, ss. 174, „Eos” LXXIV, 1986, z. 2, s. 352-353.
30. *Korneliusz Gallus w świetle poetyckiego przekazu Wergiliusza i papirusowego odkrycia Qasr Ibrim*, „Meander” 43, 1988, s. 21-33.
31. *Jana Kochanowskiego „Lyricorum Libellus” (ody społeczno-polityczne i ody do przyjaciół)*, „Symbolae Philologorum Posnaniensium” VII, 1988, s. 213-228.
32. [rec.] *Colin Macleod, Horace, The Epistles. Translated into English Verses with Brief Comment*, Edizioni dell’Ateneo, Roma 1986, ss. XX+ 113, „Eos” LXXVI, 1988, z. 1, s. 153-154.
33. [rec.] *B. Kytzler, Horaz. Eine Einführung von...*, Artemis Einführungen Band 17, München 1985, ss. 137, „Eos” LXXVI, 1988, z. 2, s. 369-271.
34. *Kartagiński dramat królowej Didony (Wergilius, Eneida ks. IV)*, „Filomata” 394, 1989, s. 475-486.
35. *Tibullusa wiersz okolicznościowy na cześć Messalli (Tib. I 7)*, „Symbolae Philologorum Posnaniensium” VIII, 1991, s. 77-90.
36. *Nad warsztatem poetyckim Katullusa (Carmen I i 8)*, „Filomata” 404, 1991, s. 296-306.
37. *Z biografii Horacego (Prawda i zmyślenie)*, „Filomata” 411, 1992, s. 403-411.
38. *Elegijny model życia w świetle I księgi elegii Tibullusa*, „Symbolae Philologorum Posnaniensium” IX, 1993, s. 85-109.
39. *Quintus Horatius Flaccus anno post mortem bis millesimo descriptus*, „Przegląd Humanistyczny” XXXVI, 1993, nr 6, s. 1-12.
40. *Idea wiersza programowego w utworach wstępnych trzech elegików rzymskich (Tib. El. I 1, Prop. El. I 1, Ovid. Am. I 1)*, „Symbolae Philologorum Posnaniensium” X, 1994, s. 65-81.

41. *Horacy jako nadawca listu poetyckiego*, „*Studia Classica et Neolatina*” 1, 1994, s. 9-24.
42. *Sextus Propertius Romanus Callimachus*, [w:] *Elegia poprzez wieki. Konferencja naukowa 8–9 XI 1994*, pod red. I. Lewandowskiego, Poznań 1995, s. 65-79.
43. *Fikcja i rzeczywistość w liście Horacego do Mecenasa (Hor. Epist. I 7)*, [w:] *Vetustatis amore et studio. Księga pamiątkowa ofiarowana Profesorowi Kazimierzowi Limanowi*, pod red. I. Lewandowskiego i A. Wójcika, Poznań 1995, s. 85-92.
44. *Cynthia Prima... O problemach interpretacji elegii I 1 Propercjusza*, „*Symbolae Philologorum Posnaniensium*” XI, 1997, s. 87-101.
45. *Owidiusz wobec swego poetyckiego talentu (Autorefleksje poety w „Tristia” i „Epistulae ex Ponto”)*, „*Eos*” LXXXVIII, 2001, s. 57-74.
46. *Ad Iuventatem*, łac. parafraza *Ody do młodości* Adama Mickiewicza, IV Międzynarodowy Festiwal Chórów Uniwersyteckich „*Universitas Cantat 2001*” muzyka M. Jasiński.
47. P. Owidiusz Nazo, *Żale. Wybór*, pod red. E. Wesołowskiej, tłum. i oprac. M. Puk i E. Wesołowska, wstęp A. Wójcik, Poznań 2002.
48. *Rzymska literatura wygnańcza*, t. II: *Owidiusz. Poezje znad Morza Czarnego*, Poznań 2003, ss. 420.
49. Piotr Semenenko CR, *Logika*, oprac. i wstęp ks. T. Kaszuba CR, tłum. A. Wójcik, Kraków 2004.
50. Św. Grzegorz Wielki, *Moralia. Komentarz do księgi Hioba*, t. 2, ks. VI – X, tłum. K. Nastał, ks. L. Gładyszewski, A. Wójcik, oprac. L. Nieścior OMI, E. Buszewicz, Kraków 2006.
51. P. Owidiusz Nazo, *Poezje wygnańcze. Wybór*, tłum. i oprac. E. Wesołowska, wstęp. A. Wójcik, Toruń 2006.
52. *Audiencja u cesarzowej*, „*Symbolae Philologorum Posnaniensium*” XVIII, 2008, s. 259-271.
53. *Horacy, Pieśni*, program VERBA SACRA. Wielka Kłasyka, komentarz A. Wójcik, Poznań 2008.